

ANALYSE

Værdien af kultur

Hvad er værdien af kulturen? Alt for ofte når det diskuteres i den offentlige debat, er fokus snævert på det økonomiske afkast – måske fordi det er nemmere at sætte kroner og ører på. Men den fulde værdi af kulturen findes kun, hvis man også medtager andre effekter. I denne analyse undersøger Dansk Magisterforening (DM) hvilke afledte effekter, der er ved et rigt kulturliv.

Analysens hovedpunkter

- Der foregår jævnligt en debat om effekten af de offentlige investeringer i kulturlivet, men det er en størrelse, der er meget svær at fastsætte, hvis man skal se udover et snævert økonomisk perspektiv.
- Forskningen viser dog en lang række af afledte effekter og eksternaliteter af kulturlivet, som alle giver et afkast tilbage til samfundet.
- Det gælder blandt andet økonomiske effekter som folkesundhedseffekter og lokale økonomiske effekter som øget turisme. Men også individuelle velfærdseffekter og samfundsmæssige effekter som kulturens uddannende effekt og dens aktiverende effekt på borgerne som er gunstig for styrkelsen af demokratiet.

Om analysen

Analysen er udarbejdet i juli 2019 af Martin Ærbo Vesterbæk og Sofie Dalum Pedersen fra Dansk Magisterforening. Analysen opsamler viden primært fra dansk forskning om effekten af investeringer i kulturen.

Kontakt

Hvis du har spørgsmål til analysen, kan du kontakte DM's analyseafdeling på analyse@dm.dk Hvis du har spørgsmål til brug af analysen i pressen, kan du kontakte DM's pressevagt på 29 11 60 80.

1. Den økonomiske gevinst af offentlige investeringer i kultur

Afkast af investeringer i kultur er et emne, der jævnligt er til debat. Ofte drejer debatten sig om det rene økonomisk afkast. Dansk Industri har opgjort, at de danske museer bidrager med 4,9 mia. kr. til økonomien målt ved deres bruttoværditilvækst. Denne metode for værdiskabelse er dog blevet kritiseret fra flere sider, heriblandt af Cepos.

1.1 Tilfredsstiller det private marked vores kulturbehov?

Også finansministeriet har beskæftiget sig med de afledte effekter af offentlige investeringer i kultur. De argumenterer for, at investeringer i kultur indeholder både elementer, der har karakter af kollektivt offentligt forbrug, og elementer, som har karakter af individuelt offentligt forbrug. Det kollektive forbrug udgøres fx af forbrugsudgifter til radio- og tv-udbydere. Det individuelle forbrug udgøres fx af forbrugsudgifter til sport og fritid samt til kulturtjenester (museer, biblioteker, teater mv.).

Det offentlige forbrug sker typisk på områder, hvor der er tale om såkaldte offentlige goder, som ikke ville tilvejebringes (i et samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt omfang) på et privat marked, eller at forbruget er forbundet med visse (positive) eksternaliteter. Førstnævnte kan fx dreje sig om opretholdelse og udbygning af en fælles kulturarv. Sidstnævnte kan fx dreje sig om sportsaktiviteter, der understøtter folkesundheden.

1.2 Hvordan måler man kulturens værdi?

Det helt centrale problem opstår, hvis man tager sit udgangspunkt i en relativ snæver definition af værdi. Ved udelukkende at basere kulturpolitiske prioriteringer på en såkaldt economic impact-analyse, kan det lede til forkerte prioriteringer, der ikke skaber størst mulig værdi for samfundet. Det skyldes, at den udelukkende måler en kortsigtet nettoforøgelse af den økonomiske aktivitet og negligerer eksternaliteter og til dels de afledte effekter.

Det er altså svært at sætte kroner og ører på den værdi, som de danske museer og resten af det danske kulturliv skaber. Kulturens samlede velfærdsøkonomiske værdi udgøres både af markedsværdien og af en række ikke markedsomsatte værdier.

2. Sådan kan man måle kultur

Selvom det kan være svært at måle de effekter af et rigt kulturliv, der ligger udover det rent nationalregnskabsmæssige, tyder meget litteratur ikke desto mindre på, at kulturen har en række afledte effekter og sidegevinster, der gavner samfundet, selvom de er svære at sætte kroner og ører på.

Et rigt kulturliv kan på forskellige måde have en positiv effekt på en række faktorer, der har betydning for samfundsøkonomien og for den generelle velfærd. Det kan være folkesundhed, integration, social inklusion og det lokale erhvervsliv. Der er en rimelig konsensus blandt forskere om, at disse markedssvigt udgør en væsentlig begrundelse for offentligt tilskud til kunst og kultur, da markedet ikke af sig selv nødvendigvis understøtter den kunst og kultur, der efterspørges af samfundet.

Kulturlivet og kunsten har indflydelse på samfundet i en såkaldt effektkæde med tre led, hvor første led er de snævre økonomiske effekter, det andet er de individuelle effekter for kulturforbrugeren og det tredje er de samfundsmæssige effekter.

2.1 Snævre økonomiske effekter

De snævre økonomiske effekter af kultur kan både være lokale økonomiske effekter så som skabelse af jobs, øget turisme eller øget tiltrækningskraft på erhvervslivet i området omkring kulturinstitutionen. Det kan også være bedre branding af lokalområdet eller kulturinstitutionen selv og medfølgende højere billetindtægter. Ifølge Storm (2012), der har undersøgt effekterne af større sportsevents, er det dog tvivlsomt om disse effekter er større end omkostningerne ved at afholde events.

En positiv økonomisk effekt kan dog være, at når kreative talenter bliver udviklet i de offentligt støttede kulturinstitutioner, vil andre kommercielle kreative industrier få glæde af disse via arbejdsmobiliteten. Virksomheder, der ansætter mennesker med kunstnerisk uddannelse, har større værditilvækst end andre virksomheder (Bille & Fjællegaard, 2015).

Også folkesundheden kan nyde godt af kulturen, og dermed kan man sænke udgifterne til sundhedsvæsenet og samtidig skabe øget velvære blandt befolkningen (Bille, 2017). Et eksempel kan være afholdelse af motionsløbet Royal Run, som både sætter fokus på en sund livsstil og i sig selv medvirker til at udøve den. Frivilligt arbejde skaber i sig selv økonomisk værdi, og Amerikanske og engelske studier viser, at deltagelse i kunst og kulturaktiviteter øger børn og unges sandsynlighed for at deltage i frivilligt arbejde (Bille, 2017).

Tabel 1. Snævre økonomiske effekter

Type	Beskrivelse	Forventet effekt
Lokale økonomiske effekter	Branding, øget turisme, tiltrækning af virksomheder	Usikker
Arbejdsmobilitetsværdi	Kreative talenter skaber øget produktivitet	Sandsynligvis positiv
Folkesundhedseffekter	Øget velvære i befolkningen (fx gennem kunst) og direkte gennem udøvelse af sport.	Positiv
Deltagelse	Øget deltagelse i frivilligt arbejde	Positiv

2.2 Individuelle effekter

Der er dokumenteret utallige individuelle effekter af at gøre brug af kulturtilbud. Det kan være alt fra en individuel oplevelse af øget velvære, en følelse af opløftning, læring, dannelse af intellektuelle og menneskelige færdigheder og refleksion, som kan opstå ved at beskæftige sig med fx kunst (Bille, 2017), til de mere sociale. Det kan være at opleve en følelse af empowerment, øget empatisk kapacitet, mindsket isolation, en følelse af samhørighed samt kulturel og politisk refleksion, som kan opstå ved at deltage i aktiviteter i de lokale kulturhuse (Kulturhusene, 2017).

Tabel 2. Individuelle effekter

Type	Beskrivelse	Forventet effekt
Individbaserede	Fx kunstoplevelser og biblioteker	Positiv
Sociale	Fx koncerter, debatter og sportsarrangementer	Positiv

2.3 Samfundseffekter

Kulturen kan skabe samfundsværdi på mange måder. Kunst og kultur bidrager til den almene dannelse, udvikler evner og menneskelige kvalifikationer og bidrager dermed positivt gennem en mere veluddannet befolkning. Syv ud af 10 danskere mener, at kulturen binder os sammen som nation og gør Danmark til et bedre sted at bo (Mandag Morgen, 2019). Kulturen har dermed en såkaldt prestigeværdi og skaber en følelse af national stolthed og identitet (Bille, 2017).

Der er sammenhæng mellem deltagelse i kunst og samhørighed i samfundet, nedbringelse af social eksklusion og isolation ligesom engagement i kultur og sport styrker social kapital i samfundet (Bille & Fjællegaard, 2015). Dermed øger kulturen sammenhængskraften i samfundet. Til slut fremmer investeringer i kunst og kultur udviklingen af et velfungerende politisk system, der aktiverer borgerne til at deltage. På den måde har kulturen en demokratisk værdi og bidrager til demokratisk dannelse (Bille, 2017).

Tabel 3. Samfundseffekter

Type	Beskrivelse	Forventet effekt
Uddannelsesværdi	Udvikler evner og menneskelige kvalifikationer	Positiv
Prestigeværdi	Skaber følelse af national stolthed og identitet	Positiv
Optionsværdi	Mulighed for at forbruge kulturgoder senere	Positiv
Fremtidig værdi	Bevarelse af kultur	Positiv
Eksistensværdi	Værdi af den blotte eksistens og bevarelse	Positiv
Sammenhængskraft	Øget samhørighed i samfundet	Positiv
Demokratisk værdi	Aktivering af borgerne	Positiv

2.4 Kulturen skaber værdi i fremtiden

På flere forskellige måder kan kulturen også have en positiv værdi for dem, der ikke i øjeblikket gør brug af den. Dette forekommer, når borgere tilskriver det en positiv værdi, at de på et senere tidspunkt i livet kan gøre brug af kulturtilbud, fx når forældre med små børn tilskriver det værdi at de kan gå i teateret når de igen får tid (optionsværdi). Eksistensværdi er, når den blotte eksistens af et stykke kultur tilskrives værdi, fx på grund af en kulturhistorisk værdi. Et eksempel kan være arkæologiske genstande, som ikke er offentligt tilgængelige.

Et sidste eksempel er værdien af kulturen for de fremtidige generationer. Kommende generationer kan ikke udtrykke deres betalingsvillighed, så bevarelse af kulturelle institutioner muliggør

deres forbrug af dem i fremtiden. Hvis operaen som kunstform eksempelvis ikke vedligeholdes, fratages de fremtidige generationer denne mulighed og dermed en positiv effekt i fremtiden (Bille, 2017). Fælles for optionsværdi, eksistensværdi og fremtidig værdi er, at de i særlig grad ville overses, hvis kulturen blev finansieret udelukkende gennem markedet, fx ved billetsalg ved brug.

3. Investér i kultur

Kulturen er et bærende element i vores forståelse af det samfund, vi lever i. Når forskningen samtidig viser, at der er mange positive effekter af investeringer i kulturen, mener DM, at man bør tage det alvorligt. Det handler ikke kun om vores egen glæde af kulturlivet, men også om de fremtidige generationers. Derfor mener DM, at man bør investere i kulturen.

Sådan har vi gjort

Analysen er udarbejdet som et overblik over eksisterende forskning på kulturområdet og gennemgår forskningsresultater fra fortrinsvist danske kilder med henblik på at kortlægge effekterne af investeringer i kulturen i Danmark.

Følgende litteratur er anvendt:

Bille, T. (2017). Kulturens, kunstens og teatrets værdi: Et overblik over eksisterende forskning. Copenhagen Business School

Bille, T., & Fjællegaard, C. B. (2015). Effekten af kunststøtte: Et forprojekt om problemstillinger og metoder.

Finansministeriet (2018). Regneprincipper og modelanvendelse – dynamiske effekter af offentligt forbrug og offentlige investeringer

Kulturhusene (2017). Kulturhusene skaber engagement og deltagelse.

<http://www.kulturhusene.dk/component/k2/item/98-kulturhuse-skaber-engagement-og-deltagelse>

Mandag Morgen (2019). Mellem ballet og biografer.

https://www.mm.dk/misc/MELLEM%20BALLET%20OG%20BIOGRAFER_kultur%20if%C3%B8lge%20danske.pdf

Storm, R. K. (2012). Økonomiske effekter og idrætsbegivenheder: Kan sport give vækst? In Forum for Idræt (Vol. 28).